

ZEMAN FERENC

zeman.ferenc@gmail.com
 történész, Emlékpont (Hódmezővásárhely)

A forradalom mindennapjai Csongrád megyében

— *The Everyday of Revolution in
County of Csongrád* —

DOI 10.14232/belv.2017.1.13

<https://doi.org/10.14232/belv.2017.1.13>

Cikkre való hivatkozás / How to cite this
 article: Zeman Ferenc (2017): A forradalom min-
 dennapjai Csongrád megyében. *Belvedere Meridio-
 nale* 29. évf. 1. sz. 131–132. pp

ISSN 1419-0222 (print)

ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add
 tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike
 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

www.belvedere-meridionale.hu

MIKLÓS PÉTER (2016): *Szikra, láng, hamu. Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc Csongrád megyei emlékezete*. Csongrád Megyei Önkormányzat, Szeged, 2016, 100 oldal.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulóján jelent meg Miklós Péter történész gazdagon illusztrált ismeretterjesztő könyve, amely Csongrád megye településeinek forradalmi napjait mutatja be. A száz oldalas kötet – mint ahogy Kakas Béla a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke fogalmaz ajánlásában – az események ismertetése mellett egy-

ben tiszteletadás is a forradalom hősei, és a kommunista terror áldozatai előtt. Miklós Péter összefoglaló munkáját korabeli fényképek és Gémes Sándor fotóművész Csongrád megyei 1956-os emlékhelyekről készült felvételei színesítik. Olyan levéltári dokumentumok és korabeli újságcikkek is helyet kaptak benne, amelyeket eddig még a szélesebb körű nyilvánosság nem láthatott.

A szerző előszavában felvázolja a kötet ívét, amely a Szegeden kipattant forradalmi szikrától, a budapesti harcok hírére fellángoló megyei történéseken át, a szovjet beavatkozás által elhozott végkifejletig követi nyomon e sorsfordító napok eseményeit. A kötet egyik fő erénye, hogy az országos kitekintésű szintézisek mellett bátran merített a helytörténeti szakmunkákból is.

A könyv első felében egy összefoglaló tanulmányt találunk. Ebben a szerző röviden ismerteti a forradalomhoz vezető utat. Az 1956-os év folyamán egyre erősödő rendszerkritikus megnyilvánulásokat, amelyek először még nagyrészt a hatalom sáncain belülről bírál(gat)ták a Magyar Dolgozók Pártjának (MDP) minden érdekképviselői szervre kiterjedő hegemoniáját. Az egypárti diktatúra ugyanis saját érdekeinek megfelelően mindent uralt, befolyásolt, és ellenőrizni akart. Ezt a kommunisták által évek alatt kiépített kényszerű rendet törte meg a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Szövetségének (MEFESZ) szegedi megalakulása, amely október közepén hosszú idő után ez első valóban független diákszervezetként bontott zászlót, és a diákságot érintő követelések mellett, már a demokratikus átalakulás irányába mutató követeléseket is megfogalmazott.

Ezt követően a szerző ismerteti a főbb megyei forradalmi eseményeket, amelyek középpontjában Szegedet, illetve Hódmezővásárhelyt, a megye két legnagyobb városát találjuk. Kiderül, hogy a forradalom első napjaiban még igen képlékeny volt a helyzet. A felvonulások és tüntetések általában a

szovjet emlékművek ledöntésével és a kommunista jelképek eltávolításával, valamint gondosan pontokba szedett követelések megfogalmazásával kezdődtek. A hatalmunkhoz ragaszkodó helyi kommunisták viszont szinte mindenhol megkísérelték befolyásolni a történéseket, sőt, mint értesülünk erőszakos fellépésüknek Szegeden és Mórahalmon halálos áldozatai is voltak. Ugyanakkor október végére már a fegyverrel rendelkező, vért ontani kész csoportjaik és vezetőik is teret vesztek, elszigetelődtek, és kénytelenek voltak szinte valamennyi városban, faluban, sőt megyei szinten is átengedni a hatalmat a többségében koalíciós, illetve demokratikus alapokon szerveződő nemzeti vagy forradalmi bizottságoknak, a forradalom új irányító, a közigazgatást is kézben tartó szerveinek. A gyárak irányítását a gyorsan megszerveződő munkástanácsok vették át. A közbiztonságra ekkor már legtöbb helyen az új, forradalmi szervezetekhez hű nemzetőrség vigyázott.

Ezután Miklós Péter bemutatja a különböző szintű tanácsokat kiváltó forradalmi szervek működését, és a forradalmi sajtó kiépülését, valamint az MDP Magyar Szocialista Munkáspárttá (MSZMP) történő átnevezését, amely azonban belső tartalmát tekintve lényegileg változatlan maradt. A demokratikus irányú forradalmi átalakulás kiteljesedését a szovjet csapatok november eleji intervenciója akadályozta meg. A Kádár János vezetésével visszatérő és újra kiépülő párt-diktatúra megerősödését követően – kezdeti színlelt együttműködési készségét feladva – a társadalom minden rétegét érintő, széles körű megtorlásba kezdett, ami a Csongrád megyei forradalmi szervezetek tagjait sem kímélte.

Hamvas Endre csanádi püspök és Bibó István szegedi jogászprofesszor egyéni sorsának bemutatásával Miklós Péter több új elemmel gazdagítja a megyei forradalmi kitekintés horizontját. Bemutatja a kommunisták által megtört főpap tétova lépéseit és a velük való kényszerű együttműködési készségét, majd

ennek ellenpontjaként felidézi Bibó István börtönt is vállaló, bátor kiállítását a forradalom értékei mellett.

Az összefoglaló tanulmány után a szerző részletesebb formában, településenként is végigköveti a Csongrád megyében végbement forradalmi eseményeket. Az áttekintés a legnagyobb megyében található várossal, Szegeddel kezdődik, amit a hódmezővásárhelyi események ismertetése követ. A sorrendiség indokolt, hiszen Szegeden zajlottak a legjelentősebb forradalmi események, míg Hódmezővásárhely ekkor, mint megyeszékhely került az események középpontjába. A többi Csongrád megyében található város Makó, Szentés és Csongrád forradalmi eseményeinek ismertetése után a szerző immár abc sorrendben haladva tárgyalja a községekben történteket, melyeket számos 56-os emlékhelyről készült felvétel tesz teljessé. A „falvak forradalmának” feldolgozása történetírói körökben méltatlanul háttérbe szorult, így Miklós Péter a Kádári megtorlást is ismertető kitekintése mindenképpen árnyalja és új elemekkel gazdagítja 1956 vidéki történetét.

A csaknem valamennyi Csongrád megyei településen valamilyen formában lezajlott forradalmi megmozdulások bizonyítják, hogy 1956 egy, az egész ország lakosságát, a nemzetet megmozdító és cselekvésre késztető, igaz ügyért fellépő, sokszor spontán tömegmozgalom, valódi forradalom és szabadságharc volt egy elnyomó önkényuralmi rendszer és a szovjet világbirodalom ellen, egy jobb, igazságosabb világ eljövetele reményben. Így bukása néplélektani szempontból is különösen tragikus, és máig ható károkat okoz.

Összességében elmondhatjuk, hogy Miklós Péternek sikerült egy szerkezetileg arányos, jól felépített, a szemnek is tetszetős művet alkotni, amely méltán tarthat számot a huszadik század egyik legjelentősebb magyarországi eseménysorának Csongrád megyei vonatkozásai iránt érdeklődő olvasóközönség figyelmére.

*